JO. FRID. BLUMENBACHII

PROF. MED. ORDIN. SOCIET. REG. SCIENT. GOETTING. LONDINENS. ET SENENS. ACAD. AMERICANAE ART. ET SCIENT. BOSTON. ITALICAE PISANAE, FLORENTINAE, IMPERIAL. NATVRAE SCRVTATOR. MOSCOVIENS. SOCIET. PHILOS. PHILADELPHICAE, ROTTERODAMENS. HARLEMENS. MEDICAE PARISINAE, MONSPELIENS. LONDINENS. HAVNIENSIS, TIGVRINAE, PARISINAE PHILOMATHICAE, PHILOTECHNICAE, MEDICAE AEMVLATIONIS ET GALVANICAE, VETERINARIAE HAVNIENSIS, NATVRAE CVRIOSOR. BEROLINENS. LINNEANAE LONDINENSIS, ALIARVMQVE PLVRIVM SODALIS, INSTITVTI IMPERIALIS FRANCICI CORRESP.

SPECIMEN HISTORIAE NATVRALIS ANTIQVAE ARTIS OPERIBVS ILLVSTRATAE EAQVE VICISSIM ILLVSTRANTIS.

GOETTINGAE

APVD HENRICVM DIETERICH.

MDCCCVIII.

Quanquam omnes artes quae ad humanitatem pertinent, pridem monente M. Tullio, quoddam commune vinculum habeant, et quasi cognatione quadam inter ſe contineantur, ipſa tamen earum diuerſa indoles et natura docet, variam eatenus ipſas intercedere relationem quam inuicem ſeruant, vt aliae earum aliis ſiue arctiore ſiue multimodo nexu praeſtent quo cum ceteris cohaerent iisdemque adiuuandis et illuſtrandis inſeruiunt. In horum autem numero et hiſtoriam naturalem praeclarum tenere locum, neminem infitias iturum ſperamus vel infinita adiumenta reputantem quae ipſa ea disciplina tot aliis ſubminiſtrat, vt maxime vniuerſalem eius ad omnes fere ac ſingulas imo vero in vita communi vtilitatem taceam, qua quidem optima magiſtra magnae artis accurate videndi, ſeu conſuetudinis oculorum vt Ciceroni audit, cenſenda eſt.

At enim vero ipſum hoc hiſtoriae naturalis ſtudium, niſi id vnice ad arctos et indignos limites copias ſuas vnice nude et ieiune deſcribendi et in indices ſyſtematicos redigendi, cogere velis, itidem et aliis iisque diuerſiſſimis disciplinis mirum quantum lucrari et in ſui incrementa et ornatum vertere poteſt.

Et in his quidem archaeologicum quod vocant ſtudium, artis antiquae quae ſuperſunt monumentorum, non infimum ſeruare gradum vel Plinii exemplo edoctus, qui naturali hiſtoriae eam plaſticae et graphicae artis peropportune iunxit, toties in iſtius indagine cum fructu expertus ſum, vt non inutilem aut ſuperuacuam operam me nauaturum putarim, ſi ſpecimen iſtiusmodi obſeruationum exhiberem quas in amoeniſſimo iſto campo in quo paſſim per ſubſeciuas horas paſcor et recreor, legere et in in hiſtoriae naturalis vſum vertere licuit.

Varius vero horum antiquae artis monumentorum vſus in naturali disciplina, pro vario quo eum praeſtant reſpectu, ad terna maxime capita referendus videtur. Ad *imagines* nempe rerum naturalium memorabilium quas exhibent; tum vero et ad ipſam *materiem* ex qua fabrefacta ſunt; denique etiam ad aduentitias et fortuitas conditiones, ſiue *mutationis* quam materies diuturnitate temporis experta eſt, aut *ſitus locique* vbi monumenta eruta ſunt ſingulari ratione, aliquam naturalis hiſtoriae partem illuſtrante. Quem quidem triplicem vſum iam in limine disquiſitionis quaſi in anteceſſum vno alterove exemplo illuſtraſſe liceat.

Et quod ad primum eorum attinet, rerum ſcilicet naturalium a priſcis artificibus expreſſarum *imagines*, in vniuerſum eximia et ſingularis accuratio admiranda venit, qua praeſertim animalia exacte ad naturae veritatem effinxerunt, quae quidem quantum et in minimis eorum partibus obſeruata, neglectus vero eius vitio verſus fuerit, vel Polycleti exemplo docemur, cuius quippe abſolutiſſimi ceteroquin operis equus affabre pictus, tamen ideo taxatus eſt, quod contra huius animantis naturam cilia in inferiore quoque palpebra appicta haberet, vtpote quae pridem monente Ariſtotele, praeter hominem pauciſſimis tantum animantibus data, equo vero vt longe plerisque ceteris quadrupedibus a natura negata ſunt. Quae quidem accuratio veterum artificum in exhibendis animalium figuris, etiamſi eam paſſim in eorum operibus deſideres, neque et

in reliquis vnam eandemque laudem ea mereatur, in vniuerſum tamen ita ſe commendat, vt multorum orbis veteris animalium exoticorum imagines a priſcis plaſtices ſculpturaeque et caelaturae artificibus longe magis ad naturae veritatem exhibitae ſint quam in numeroſis iconibus quibus proximis poſt renatas litteras ſeculis zoologiae auctores opera ſua paſſim magis oneraſſe quam ornaſſe dicendi ſunt. In quo quidem recte et viuide rerum naturalium et animalium praeſertim imagines ad amuſſim et tamen cum ſingulari facilitate figurandi ſtudio inprimis excelluiſſe videntur Aegyptii artifices, quod quidem praeter alia religioſo cultui quo multifaria patriae ſuae animantia ab ea gente proſecuta eſſe nouimus *a*), deberi probabile eſt.

Vel vnicum ſaltem exempli cauſſa in medium proferre liceat ſpecimen, icunculam minutiſſimam figlinam *hippopotami,* ex eorum ſigillorum antiquiſſimorum multifario ordine quae magno ſubinde numero in quibusdam funerum Aegyptiacorum medicatorum, quae mumias vocant, generibus reperiuntur, variaque eius gentis ſymbola religioſa repraeſentant; ex argilla modulo quodam cuſa vel impreſſa tumque igne cocta, fere vt piſtores haud abſimili ratione placentulas mellitas in varias icunculas formant.

Quod hic exhibeo (Tab. I. Fig. 1.) hippopotami ſignum Boettigero V. C. acceptum refero, cui generoſ. de Hammer varia id genus ſymbolorum figlinorum miſerat, prope Sacaram ad mumiarum cryptas in arenoſo ſolo ab ipſo reperta. Parua ſane res ſiue molem, ſiue materiem, ſiue denique leuem quo effecta eſt fabricationis modum ſpectes; aſt nihilominus praeter inſignem raritatem (nam etſi alia huius generis ſigilla copioſe in Aegypto reperiantur, hippopotamorum tamen icunculae rariſſime inter ipſa occurrunt) afferto de quo agimus probando commodiſſima; ſiquidem non ſolum in paruitate ſua totalem tamen vt ita dicam immanis belluae habitum, ſed et peculiarem vt videtur hippopotami Aegyptii

 characte-

a) v. Geoffroy-saint-Hilaire *ſur les animaux du Nil conſidérés dans leurs rapports avec la théogenie des anciens Egyptiens* in Ej. *Mémoires d'Hiſtoire naturelle* T. I. p. 26.

characterem, rostrum scil. resimum, luculenter exprimit. Aegyptii inquam characterem, qualis nempe tum ab auctoribus qui eum accurate descripserunt, tum in priscae artis monumentis, quotquot eorum prodigiosum hoc animal exhibent *b*), ipsi tribuitur, et quo ab eo hippopotamo quam australis Africae plaga ad promontorium bonae spei fert (quantum nempe ex iconibus et exuuiis eius iudicare licet), ita differre videtur, vt non leuis exin suspicio nascatur, diuersas forsan eas esse nisi species attamen varietates *c*), quarum prioris istius, nempe Aegyptiacae, cum iam pridem Aegyptum inferiorem habitare desierit, vix alias icones ad viuum paratas quam in priscae artis monumentis habere licebit.

Verum iam ad alterum quem diximus respectum quo horum monumentorum studium naturali historiae inseruit; *materiei* nempe ex qua fabrefacta sunt. Vti prior ille, quem modo tetigimus vsus, maxime ad zoologiam et quod mox probabimus ad varietatum generis humani notitiam pertinet, ita hic potius mineralogiae interest, id quod neminem fugiet qui vel meminerit, non vnam fossilium speciem, aut memorabilem speciei alicuius varietatem, mineralogis hactenus vnice ex priscae artis operibus innotuisse; quorum trigam saltem impraesentiarum nominasse sufficiat, plasma inquam smaragdinum (ital *Plasma di smeraldo*), sardonychem Plinio coecum (vulgo *Niccolo*) dictum *d*), et sardam nobilem (*Corniola nobile di vecchia rocca.*)

b) Cfr. de his post alios GOTTL. WERNSDORF *de tribus feris quae in numis secularibus Philipporum Augg. conspiciuntur.* Dantisc. 1759. 4. J. GOTTL. SCHNEIDERI *historiam hippopotami veterum criticam*, et G. CUVIER *sur l'hippopotame et sur son ostéologie.*

Etiam JO. HIER. CARLI a. 1775. academiae scientiarum Mantuanae, cui a secretis est, commentationem exhibuit de hippopotamis qui in priscae artis operibus spectantur, quam autem typis mandatam esse nondum resciui.

c) Hippopotami crania differre in figuris, iam ab acutissimo viro JO. HERMANN obseruatum est, in *obseruationibus zoologicis* posthumis p. 91.

d) Nuperorum quorundam opinio (v. c. BOSSII in *gemme incise* T. I. p. 93.) qui horum Sardonychorum velo caesio tectorum (ital. *Niccoli col velo turchino*) stratum superius non natura sua, sed artis ope, ita coloratum esse

rocca.) Horum omnium magnam vim priſcorum artificum caelo inciſam extare, poſteriorem a Graecis, priores binas contra, plasma nempe et ſardonychem coecam a Romanis tractatas, omnes nouimus, ſed vnde ipſos eos lapillos habuerint, quiue genuinus ſit eorum natalis locus, haſtenus adeo ignoratur, vt quantum ſcio ne quidem rude adhuc et artificialis polliturae expers eorum ſpecimen cuipiam mineralogorum dictum ſit.

Vltima denique ternarum rationum quae artium quas innuimus ſtudium naturali hiſtoriae mirifice fructuoſum reddunt, aduentitias ſpectat conditiones, ſitue *loci* et *ſitus* quem monumenta antiquaria per longa annorum ſecla ſeruarunt, ſitue *mutationis* quam materies eorum diuturnitate temporis ſubiit.

Cum modo gemmarum ſculptarum meminimus, liceat ex ipſarum quoque quas nominauimus numero exemplum quod ad manus eſt proferre, non quidem lapidis raritate aut caelaturae praeſtantia inſigne, verum ob metamorphoſin, quam annuli cui includitur materies paſſa eſt, memorabile. Sardonyx eſt coecus quem vulgo *niccolum* appellant, annulo quondam ferreo, quales milites apud Romanos geſtare ſolebant, incluſus, in agro Neomagenſi, antiquitatum Romanarum adeo diuite, haud ita pridem effoſſus, lapillo ipſo (cui martis gradiui parazonium dextra tenentis figura inſculpta eſt) plane intemerata, annuli vero materie temporis iniuria ita mutata, vt ferrum intime oxydatum vt hodie vocatur in mineram ferri fuſcam ſolidam abierit, interim tamen gemmam ipſam ambitu ſuo firmiſſime retinuerit.

Verum

eſſe ideo autumant quod nullum eorum rude adhuc ſpecimen innotuerit, vel eam ob cauſam parum valere videtur, cum eadem ratio etiam plasmatis aliarumque gemmarum ſit, quarum patria hactenus ignota eſt et quae non niſi polita iam aut ſculpta occurrunt.

Praeterea vero eidem ſententiae obſtant eiusmodi niccolorum exempla pluribus iisque alternis fuſci et lactei coloris ſtratis, compoſita, quale in ſupellectile mea ſeruo antiquiſſimae indicae glyptices ſpecimen, coffeae fabam magnitudine non excedens, imagine bouis gibboſi inſignitum (cuiusmodi et TASSIE in *Catalogo gemmarum* T. I. n. 3151. exhibet) et *nouem* alternis ſtratis parallelis conſtans.

Verum hoc obiter ſaltem, cum parui momenti ſit ſi cum longe maioribus comparetur phaenomenis *ſitus* monumentorum antiquae artis, quatenus tum foſſilium quorundam antiquitatem, tum vero viciſſitudines et miras conuerſiones quas terrae quam incolimus ſuperficies pridem ſubiit, luculentiſſime demonſtrant. Etſi enim parum tribuam ſubleſtae fidei narrationibus Winkelmanni *e*) aliorumque de inſtrumentis opificum et numis quae in veterum marmorum imo vero et graniti meditulliis repertos eſſe perhibent, alia tamen huc faciunt exempla aut extra omnem dubitationis aleam poſita aut ſaltem probabilia, quibus ſane incrementum non ſolum ſtratorum ſuperficialium quae terraqueum orbem paſſim inueſtiunt, ſed et temporis quo increuerunt ratio declaratur. Pertinet huc v. c. numus Gordiani pii, quem triginta pedum altitudine in turfaefodinis Groningenſibus erutum eſſe legimus *f*), et quae ſatis nuperum augmentum tantae turfae molis aeque monſtrant ac ollae oſſuariae quas in terris Osnabrugenſibus paſſim inſignibus ſtratis minerae ferri aquoſae obductas nouimus, itidem recentiorem eius ortum manifeſtantibus, cum contra ſimiles vrnae quas vel in vicinia noſtra prope pagum Weende et ad radices montis Heinberg, ſuper margae tofaceae ſtratis effoſſas nouimus, aut

e) *Anmerkungen über die Baukunſt der Alten.* Lipſ. 1762. 4. p. 3. Cum vero huius libri exemplar ipſius auctoris manu infinitis locis auctum et emendatum et ad nouam eius editionem apparatum poſſideat filius cariſſimus G. Blumenbach, operae pretium duxi integrum eum locum ex ipſo Winkelmanni autographo hactenus anecdoto hic ſubiungere: poſtquam enim tofi Tiburtini (ital. *Travertino*) lapicidinas denuo coaleſcere contenderat, ita pergit: "*Auch der Mar mor wächſt wiederum zu: denn man fand eine eiſerne Brechſtange in einem groſsen Blocke von ſogenanntema* fricaniſchen Marmor, *da derſelbe für die Kirche* Della Morte *hinter dem Farneſiſchen Pallaſte, verſägt wurde.*"

"*Noch auſserordentlicher aber iſt eine Säule von Granit. in welchem man zu Rom vor 30 Jahren eine goldne Münze des Auguſtus fand, da man es zerſägte. Dieſe Münze war in den Händen des berühmten Antiquars* Ficoroni, *folglich muſs ſich dieſer Granit innerhalb 300 Jahren erzeugt haben: denn nach dieſer Zeit wird man ſchwerlich Säulen in Aegypten haben aushauen und nach Rom kommen laſſen; die Kaiſer des vierten Jahrhunderts zerſtöhrten ältere Werke um die ihrigen davon aufzuführen.*"

f) Heerkens *elegia de terra Groningenſi focis vtili.*

aut aedificiorum Romanorum rudera prope Wiesbaden visenda et eidem margae superstructa, antiquitatem eiusdem testantur. Vt famosum et hactenus aenigmaticum taceam phaenomenon, quod ternae columnae *g*) marmoris ex niueo et porraceo mixti (ital. *Cipollino antico*) in templo Serapidis Puteolano praebent, quae quidem, etsi situm erectum et symmetricum rite seruarint, tamen duodecim pedum altitudine super solum s. pauimentum, et viginti septem super maris vicini mediterranei superficiem zona quasi horizontali foraminum et cauernularum a mytilis lithophagis marinis terebrando effectarum ita cinctae sunt, vt eam templi altitudinem ab eo quo exstructum est aeuo, aliquando et quidem per non breue temporis spatium ad zonarum istarum altitudinem arenis marinis submersam, posteaque iterum ab iis liberatam esse oportet *h*).

Et quidem hactenus de triplici respectu ex quo priscae artis monumentorum vsum in naturali historia illustranda aestumare licet, in vniuersum.

Iam vero agamus et ex archaeologico penu varia artis vetustae opera singulatim in medium proferamus, vt quantum lucis naturae studium ex iis lucrari possit, videamus.

In quorum quidem recensu systematicam methodum sequi, hincque vniuersam tractationem ad quaterna capita principalia redigere praestat, *anthropologiae* inquam, *zoologiae*, *botanologiae* et *mineralogiae*.

A) ANTHROPOLOGICA.

Quicquid in artis antiquae operibus varietates generis humani spectat, quantum ego quidem noui, vnice ad binas earum redit, *Caucasiam* inquam quatenus orbem sic dictum veterem complectitur, tumque *Aethiopicam i*). *Mongolicae* contra ne vnicum quidem mihi hactenus

g) P. Ant. Paoli *antichita di* Pozzuoli tab. 15.

h) v. post alios Ermeneg. Pini in *Memorie della Societa italiana* T. IX. p. 199 et G. A. de Luc in *Journal de physique* T. XLIX. p. 425.

i) Aethiopum capita in artis priscae monumentis exhibent v. c. Ficoronii *gemmae antiquae litteratae* P. II. tab. 2. 3. et Caylus, *Recueil* T VII. tab. 51.

hactenus occurrit specimen, noui quidem d'Hancarvillum *k*), virum paradoxorum in archaeologiae studio amantissimum, tum numerosa memorare monumenta antiqua, maxime Aegyptiaca, Londini tam in Britannico quam in Townleii museis visenda, mongolico vultu insignia, tum vero et exempli instar citare signum aeneum Herculanense *l*) faciem Calmucci ad amussim vt putat referens. At enim vero ridiculam hancce Sileni caprinas habentis aures et clunibus subsidentis icunculam mirum quantum a genuino mongolico habitu abhorrere, quemuis in studio anthropologico non plane hospitem vel primo intuitu fateri necesse est, quod autem Aegyptiaca illa idola attinet id vnice asserere possum, me ipsam eam antiquariam supellectilem in museis quae memorat, curate et repetitis vicibus et sigillatim respectu ad anthropologiam habito lustrasse, verum ne vnicum in ea, me reperisse specimen quod paradoxae isti opinioni faueret, plura vero quae nisi me omnia fallunt auctori eius erroris ansam praebere potuerunt, potissimum vero inter ternas easque ab inuicem diuersas vultus Aegyptiaci varietates in priscis istius gentis monumentis distinguendas, quarum characteres alias ex professo exposui *m*), maxime vulgaris ea autochthonum Barbariae satis similis, et a veteris Libyae incolis verisimillime deriuanda, facie latiore, tumidiore insignis, quae praesertim in rudioribus eiusmodi icunculis obiter saltem eas intuenti aliquam etsi valde adhuc remotam mongolici habitus speciem, prae se ferre videri posset.

Alteram veterum Aegyptiorum vultus speciem propius ad *aethiopicum* accedere, vt tertiam ad *Indicum* obseruasse mihi visus sum. Quod vero priorem attinet, vix monitu opus videtur, in tanta quae varias aethiopum gentes per vastas Africae torridae plagas late

tab. 51. fig 2. tab. 81. fig. 5. *Gemmae antiquae* ANT. MAR. ZANETTI tab. 71 sq. cf. et *Bronzi di Ercolano* T. II. tab. 90.

Aethiopes Indi vero tam in vetustissimis monumentis templorum subterraneorum Elephantae insulae, quam in Persepolitanis intercurrunt.

k) *Recherches sur l'origine des arts de la Grèce* T. I. p. 299 sq.

l) *Bronzi di Ercolano* T. II. tab. 88.

m) *Philosophical Transactions for* 1794. P. I. p. 191.

late disperſas intercedit vultus varietate, vel ex ſenis quae in Decadibus craniorum exhibui genuinis earum capitibus oſſeis conſpicienda, non niſi eas cum Aegyptiaca de qua agimus vultus varietate, quam v. c ſphingis coloſſea imago *n*) prae ſe fert comparandas eſſe *o*) quae propius a Nubica et Habeſſinica abſunt longe vero a Congana aut Angolenſi differunt.

Et de Indica veteris Aegypti incolarum varietate ſimiliter notandum in tanta ſtirpium quae iſtam peninſulam cisgangeticam temporum ſucceſſu inhabitarunt imo et etiamnum incolunt diuerſitate, itidem non niſi de ea nobis ſermonem eſſe quae facie oblongiore, naſo gracili in acutiorem apicem decurrente, palpebris latius fiſſis auriculis paulo elatioribus, et quoad truncum corporis, perquam anguſtis hypochondriis inſignis, et vel ex idolis Bramanicis et picturis Indicis vulgo nota, Aegyptiorum autem imaginibus quales in mumiarum picturatis inuolucris et ſarcophagis vt et in Aegypti templorum et ſepulcralium monumentorum parietibus occurrunt, perquam ſimilis eſt.

Cumque nuperis praeſertim temporibus de artium apud veteres Graecos ex Aegypto deriuanda multa disputata ſint, quaeſitum quoque eſt anne ea opinio, praeter alia, ſimilitudine faciei ſtabiliri poſſet quae in antiquiſſimis graecanicae quae ſuperſunt artis operibus occurrit, et cum ipſa iſta Indo-Aegyptiaca conuenire videatur. Referunt huc v. c. Palladis imaginem in vetuſtiſſimis Athenarum tetradrachmis conſpicuam, cuius ideo accuratam figuram ex archetypo qui ad manus eſt hic exhibere operae pretium duxi (Tab. 1. Fig. 3.), etſi mea quidem opinione, ſingularis hic faciei character

n) NORDEN tab. 48. DENON tab. 20. N. 1. VOLNEY *voyage en Egypte* T. I. p. 71. ed. 3. LANGLÈS *Notes et Eclairciſſements ſur le voyage de Norden.* T. III. p. 348.

o) *Proceedings of the african aſſociation* T. I. p. 29. PAULINI A S. BARTHOLOMAEO *mumiographia muſ.* Obiciani p 20. 50. D. J. LARREY *Relation hiſtorique et chirurgicale de l'expédition de l'Armée d'Orient en Egypte* etc. Par. 1803. 8. p. 404.

cf. et LARCHER ad Herodotum T. II. p. 396. ed. 2. (1802) et WALKENAER in ARCHENHOLZII *Minerva* 1805. T. II. p. 164.

character tantopere ab eo abhorrens quo diuina a Periclis inde aeuo graecae artis specimina superbiunt, magis ad rudiora artis tirocinia quam ad eam quam diximus natiuam similitudinem referendus videtur.

In tanta quam modo tetigimus Indicae peninsulae incolarum varietate gentilitia, maxime memorabilis ea nominanda venit, cuius imagines anaglyphae in antiquissimis templis subterraneis insularum Salsette et Elephantae prope Bombayum ex ipsa rupe stupendo artificio excisis extant. Quanquam enim et has hominum figuras non vnius eiusdemque gentis esse facile patent, prae reliquis tamen singularis videtur vna earum, cuius plura specimina, capita praesertim decussa, sed et integra nefandi argumenti symplegmata, Londini in museis quae supra laudaui tum et in Parkinsoniano videre mihi licuit, singulari inprimis fere globosa cranii figura a vulgari Indorum quos modo dixi conformatione valde diuersa. Eandem tamen et hodienum adhuc sparsis per Indiam tribubus monticolis propriam esse, postmodum tum nuperorum obseruatorum testimoniis didici, tum vero et cranio Indicae eiusmodi puellae Havniae ante aliquot annos mortuae confirmatum vidi, quod quidem vniuerso suo habitu perfecte cum istis perantiquis anaglyphis, quorum curatas icones seruo, congruit.

Ipsum vero hocce cranium et alius adhuc mentionem iniiciendi ansam praebet, quod itidem antiquo artis operi illustrando inseruire poterit. Constat quippe quantum inter archaeologiae peritos de significatu notissimae statuae politoris s. vt vulgo audit *rotatoris* disputatum sit *p*) cuius aeneum exemplar curatissime ex archetypo Florentino effictum, toties in museo Cassellano studiose contemplatus sum. Interim isti sententiae cui multi Leonardum Augustinum secuti calculum adiiciunt, seruum nempe Scythicum esse, aliquale pondus accedere posset cranio Casacci Donensis quod aeque ac Indicum illud in museo meo anthropologio seruo, siquidem id ipsum omnibus eis notis quibus statuae istius caput insigne est, fronte praesertim reclinata (qualem

p) v. Fiorillo, *Schriften artistischen Inhalts.* T. I. p. 252.

(qualem Apuleius relicinam vocat) et mandibulae angulis eminentibus et late ab inuicem diſtantibus, ad amuſſim cum eo conuenit.

Summae et vere mirificae corporis humani pulcritudinis qua tot graecanicae artis quae ſuperſunt documenta ſenſus commouent et voluptate impellunt, rationem aliis ad felicem et benignam coeli et climatis terrarum ad mare aegaeum adiacentium temperiem referre placuit, quae vel hodienum pulcherrimas producat corporum formas, dum alii contra diuinas eas ſpecies in rerum naturis vere tales extitiſſe dubitent easque potius artificum ideae et ingenio eatenus ſaltem tribuere malint, vt hos ea quae in diuerſis corporibus pulcherrima obſeruarint, iunctim in operibus ſuis compoſuiſſe putent, quale quid vtique de Zeuxide memoratur qui Agrigentinis facturus Helenae in tabula imaginem, inſpexerit virgines eorum nudas, et quinque elegerit, vt quod in quaque laudatiſſimum eſſet, pictura redderet. Imo vero nuperi quidam egregii viri iique cum anatomes tum artium imitatricium periti, eo proceſſere vt in vniuerſum idealia vt dicunt graecanicae artis lineamenta faciei, praeſertim ſi oblique ſ. a latere ſpectentur, (Gall. *en profil*) vltra naturae limites exorbitantia *q*) aut ſane ex characterum diuerſae aetatis connubio, infantilis ſcilicet in qua facialis linea vt vocatur magis ad perpendiculum deſcendat, et maturioris virilis confuſa *r*) autument. Verum in has opiniones paucis animaduertere liceat. Et primo quidem et inter veteres Graecos multifariam et neutiquam vnius eiusdemque pulcritudinis fuiſſe vultus diuerſitatem ſi probatione adhuc egeret, vel numeroſis quae in muſeum Napoleoneum congeſtae ſunt genuinis eorum marmoreis imaginibus doceremur. Imo vero et perfecte pulcros inter veteres graecos non magis frequentes fuiſſe quam apud hodiernos *s*), iam Cotta apud Ciceronem

 monuit

q) CAMPER *über den Unterſchied der Geſichtszüge* etc. p. 63 et al.

r) BARCLAY'S *new anatomical nomenclature.* Edinb. 1803. 8. p. 148.

s) V. poſt tot alios nuperrimum adhuc teſtem BARTHOLDY in *Bruchſtücke zur nähern Kenntniſs des heutigen Griechenlands* P. I. p. 385.

monuit *t*). Ab altera autem parte fummam et idealem illam formae pulcritudinem et extra Graeciam et hodienum adhuc inter populos quae ad Caucafiam generis humani varietatem pertinent non inauditam effe neminem latere poteft nifi praeiudicio occaecatus fuerit quafi ea praerogatiua Graeciae fuerit, quem quidem errorem iam magnum artificem Berninum curatiore naturae ftudio, nominatim refpectu decantatae in Venere medicea fummae pulcritudinis, refutaffe memoratur. Addere mihi liceat nonnulla eximiae formae crania quae fupellectilem meam anthropologicam ornant, prae ceteris vero illud feminae Georgianae exemplaribus curatiffimis admirandorum Graecae artis archetyporum quae cum eo comparare foleo exactiffime refpondere. Quod vero ea attinet quae de facialis lineae in graecae artis monumentis directione affertum legimus, monuiffe fufficiat vtique apographa eorum aeri incifa vt et paffim picturas quarum auctores ea imitari ftuduerunt, paffim modum excedere, in ipfis vero archetypis quantum mihi quidem in ditiffimis Galliae et Angliae mufeis obferuare licuit, eam lineam vix vnquam angulum rectum attingere, neutiquam vero fuperare: putatitiam autem compofitionem formae faciei infantilis cum virili nunquam vel tolerabilem faltem vultus venuftatem efficere poffe.

Aliter vero fe res habet cum alius generis connubio a graecis antiquae artis auctoribus in Hermaphroditis fingendis adhibito, quod quidem, vt Heynii, viri fummi mihique coniunctiffimi, verbis vtar *u*), non eo modo factum arbitror, vt vtriusque fexus genitalia efficta effent; verum vt in fignis, quae adhuc extant, praeftantiffimae artis, expreffo corpore pueri pulcherrimo, fed ad omnes puellae veneres in pectore femoribus aliisque partibus accommodato: ita vt fumma pulchritudo pueri ad fummam puellae pulcritudinem attemperata artificis ingenio infediffe dicenda fit. Imo vero non

ex

t) De N. D. l. I. c. 28. "quotusquisque enim formofus eft? Athenis cum effem, e gregibus epheborum vix finguli reperiebantur."

u) *Prifcae artis opera ex epigrammatibus graecis partim eruta partim illuftrata* in *Commentation. Soc. Reg. Scientiar. Goettingenf.* vol. X. p. 84.

ex ingenio tantum fed ad ipfam naturae veritatem ea figna ficta effe dixerim; fiquidem, quod alias iam tetigi, vt in viraginibus barbigeris masculus habitus, ita in iuuenili quoque corpore fui fexus organis genitalibus rite inftructo, quoad reliqua paffim perfecte feminea mollities et muliebris conformatio ac partium proportio locum habet. Aliis antiquae artis monumentis quae puellares eiusmodi iuuenes exhibent qui vulgo hermaphroditorum nomine veniunt addere liceat fimilem in vafculo etrufco *x*) quod in propria fupellectile feruo (Tab. 11.) iuuenem alatum, bacchicorum myfteriorum fymbola prae fe ferentem, et cui itidem partibus quibus mares fumus, femineum pectus et coma iuncta funt. Qui quidem et Bacchi marmoreum fignum in memoriam reuocat quod in selectiffima Townleii mufeo vidi, altera manu vuam altera auem mutilam tenens infra vero in terminum definens, itidemque praeter mafcula genitalia totum quantum muliebrem habitum exhibens.

Apud virum eundem humaniffimum et doctiffimum aliud vetuftae artis opus videre mihi licuit cuius iconem ob fingularem raritatem et argumenti aliqualem affinitatem hic fubiungere lubet (Tab. 1. Fig. 5.) Argenteum eft figillum quod primo intuitu vtriusque fexus genitalia inuicem connata exhibere videtur, adeoque ab ipfo defideratiffimo poffeffore itidem pro fymbolo Bacchi biformis vt in Orphicis carminibus audit, habebatur. Mihi vero nifi omnia me fallunt potius votiuum fignum viri effe videtur, eo obfcoenarum partium male conformatarum fpurco vitio laborantis quod vago quidem nec fatis definitio *hypofpadias* nomine *y*) venit et vrethrae hiatu

x) Curatiorem eius defcriptionem et icones expectamus a cl. Heinrichio Kilonienfi, qui in *commentat. academica, qua Hermaphroditorum, artis antiquae operibus illuftrium, origines et caufae explicantur.* Hamb. 1805. fequentibus quae hic exfcribere liceat eius mentionem fecit: "vas ineditum Etrufcum pictura ornatum Graecanica, — pretiofum et rarae artis figlinum, in quo pictus eft Hermaphroditus alis fupra terram fublatus, laeua ciftam myfticam attollens, dextraque paululum fubmiffa tympanum tenens: figurae admodum venufte expreffae vt elegans atque perfecta conformatio, ita mera feminea eft corporique muliebri omnibus partibus, fi ab naturalibus difcefferis, confentanea."

y) v. Henr. Stephani *Dictionarium medicum.* Parif. 1564. 8. p. 496.

hiatu ſiue ſub cole, ſiue vt in hoc rariore exemplo in ipſo perinaeo contra naturam fiſſae conſtat. Cuius equidem monſtroſae fabricae perfecte ſimilia exempla apud auctores paſſim memorantur *z*), analogon vero et mihi ipſi ante aliquot annos in iuuene 24 annorum obſeruare licuit qui inde a natiuitate pro hermaphrodito, poſtmodum vero aeque falſo pro virgine male conformatis genitalibus habitus erat.

Veteri quod diximus ſigillo aliud iungere operae pretium eſt (Tab. 1. Fig. 4.) aeneum et quantum noui hactenus in ſuo genere vnicum et vsque adhuc anecdoton, cuius copiam viro illuſtri Richardo Payne Knight Graecarum Romanarumque litterarum et artium doctiſſimo debeo. Genitalia puelli repraeſentat cui praeputium ante glandem filo arcte ligatum eſt, et ſi quid recte video itidem pro votiuo habendum erit ſigno pueri cui glans colis nuda fuerat, decoris cauſa, methodo a Cornelio Celſo deſcripta curandi; quod quidem vt inquit *a*), expeditius in puero fieri poteſt quam in viro; in eo, cui id naturale eſt, quam in eo, qui quarundam gentium more circumciſus eſt, in eo, cui glans parua iuxtaque eam cutis ſpatioſior, breuis ipſe colis eſt, quam in quo contraria his ſunt. Curationem autem eorum quibus id naturale eſt, et quantum quidem ad illuſtrandum ſigillum attinet de quo agimus, eiusmodi deſcribit, vt ſcilicet cutis circa glandem prehendatur et extendatur, donec illam ipſam condat; ibique deligetur et ſ. p. Quid vero veteres Romanos ad tam crudelem ferro medendi glandis nuditati encheireſin inducere potuerit, praeter decoris cauſam, ſiquidem indecorum ipſis erat verpos et recutitos videri, hoc praeſertim fuiſſe credibile eſt vt pueros eo modo futurae *infibulationi* *b*) aptiores redderent,

z) cf. v. c. Ger. Blasii *obſeruata anatomica* p. 123. Chr. Mentzel in *Eph.* N. C. Dec. I. a. VIII. p. 8-10. Cheselden's *Anat. des menſchl. Körpers* p. 306. tab. 33. Ev. Home in *philoſ. Transact. for* 1799. p. 162.

a) L. VII. c. 25.

b) De qua v. compilatam farraginem in Rhodii *de acia diſſ. ad* Corn. Celſi *mentem*. Patav. 1639. 4. et Lond. Scanor. 1691. 4.

Antiquum citharoedi infibulati ſignum aeneum quod in muſeo Romano extat, v. in Winkelmanni *monumenti inediti* vol. II. tab. 188. et vol. II. *bibliothecae* quam edidi *medicae* P. IV. tab. I.

redderent, quam quidem poſtmodum maxime in citharoedis, comoedis, etc. eo fine adhibebant, ne coitum exercere poſſent vtpote quem voces corrumpere nouerant *c*).

Obiter his adieciſſe liceat non vnum ab auctoribus medicis memorari exemplum puerorum, quibus ne lectum permingerent cole ligato vrethra retro vinculum fiſſa eſt, ita vt encheireſis quam poſterius quod modo deſcripſimus ſigillum exhibet, eiusmodi vitio qua alterum nobis antea dictum ſpectat, occaſionem praebuerit *d*).

Denique his addere quoque liceat Aegyptiacam icunculam figlinam ex earum adeo ordine cuius iam ſupra meminimus, quales nempe magno ſubinde numero in mumiarum medicatis cadaueribus repertae ſunt. Etſi enim oculorum figurae ſaepiſſime inter hieroglyphica occurrant *e*), denuo tamen et hanc tot aliis addere vel ideo minime ſuperuacuum putaui, quod ipſa haec illuſtrandae iſti hieroglyphicae notae diuerſimode a doctis interpretibus explicatae *f*), inſeruire poſſet. Mirum videri poſſet adeo ſimplicem figuram qualis huiusmodi oculi eſt, nihilominus a nonnullis modo pro Anubidis ſimulacro *g*), modo pro prora nauigii, aut bellico quodam inſtrumento *h*) habitam fuiſſe, niſi hic lapſus partim ex peruerſo ſitu explicandus eſſet, quo eam adſpexerunt et delinearunt, partim vero ex eo quod lapidea huiusmodi ſigilla, nam varia eorum ſpecimina ex baſalte, porphyrite, graniteve fabricata mihi ad manus ſunt, adhuc imperfecta, margine nempe ſolummodo exſculpta in vtraque vero latiore facie nuda et tantum polita relicta ſint.

c) Hier. Mercurialis *variar. lection.* l. 1. p. 53. ed. Pariſ. 1585. 8.

d) v. Stalp. van der Wiel *obſervat. rarior.* Cent. I. p. 367. J. Chr. Fritsch *mediciniſche Geſchichten* T. V. p. 336.

e) v. poſt tot alios Denon tab. 96. fig. 19. 21. tab. 98. fig. 17. tab. 117. fig. 69. et al.

f) De quibus inſtar omnium v. Schlichtegroll *Dactyliothecam* Stoſchianam. T. II. p. 34 et al.

g) Chr. Hertzog in *mumiographica medica* p. 70. fig. 8–19. cuius vero libri verum auctorem eſſe Gotofr. Vockerodt Gymnaſii Gothani quondam Rectorem, docent *Leipziger gelehrte Zeitungen* a. 1717. p. 295.

h) Caylus, *Recueil* T. II. p. 42. tab. 10. fig. 3. et T. VII. p. 17. tab. 7. fig. 3.

ſint. Verum et in iis quae rite perfecta diſtinctam oculi figuram prae ſe ferunt, haec ipſa tamen longe plerumque ſingularibus adhuc ductibus et quaſi appendicibus inſtructa eſt de quarum ſignificatu hactenus ambigitur, vtrum proxime ad ipſum oculum pertineant *i*), anue potius longe alienas partes et quidem obſcenas, colem ſcil. et teſtes *k*) denotent, quare et vniuerſa huiusmodi oculi figura phallus oculatus KIRCHERO aliisque audit. Quanquam vero haec magni iſtus per inſomnia Oedipi opinio infirmo nitatur talo, attamen ipſos iſtos ductus hactenus aenigmaticos non ad oculum ipſum proxime pertinere ex eo quod ideo hic exhibemus ſpecimine (tab. 1. fig. 2.) probabile videtur ſiquidem id in altera ſui facie vnice oculum ipſi argillaceo modulo impreſſum, in altera contra ea parerga nigro colore et pictura quaſi vitraria argillae deſuper inducta ſeparatim exhibeat.

B) ZOOLOGICA.

Iam vero anthropologicas haſce obſeruatiunculas aliae quaedam excipiant ad animalium hiſtoriam facientes, quarum prima quidem *rhinocerotem* attinet. Quanquam enim nuperis temporibus bicornis iſtius belluarum generis ſpecies veteribus cognita et in aere antiquo obuia toties iam agitata fuerit *l*) addere tamen adhuc liceat iconem elegantiſſimi priſcae artis ſigilli aenei (tab. 1. fig. 6.), quantum noui nondum antea editi, quod in ſupellectile antiquaria muſei Caſſellani extat et cuius exemplar gypſeum penes me eſt. Verum et in Domitiani numis aeneis minoris moduli praeter bicornem vtique et vnicornem exprimi rhinocerotem, cum ab aliis poſt Spanhemium annotatum

i) Ita v. c. WINKELMANN in ea quam modo laudauimus *Dactyliotheca* p. 35.

k) v. PIGNORII *expoſit. menſae Iſiacae* p. 26. ed. Venet. 1605. 4. KIRCHERI *Oedipus aegyptiac.* T. III. p. 117. 415. SHAW's *Travels* ed. 2. p. 486. tab. 3. fig. T.

l) FR. GOTTH. FREYTAG *rhinoceros e veterum ſcriptorum monimentis deſcriptus* Lipſ. 1747. 8. SLOANE in *philoſ. Transact.* vol. XLVI. p. 124. PARSONS ib. vol. LVI. p. 32. CAMPER *Naturgeſchichte des africaniſchen Nashorns* p. 22.

tum eſt, tum et ipſe in ditiſſimo theſauro numario Gul. Hunteri vidi et quidem in exemplo adeo integro et intemerato vt reuera *vnicornis* ſpeciei icone ſignatum eſſe nullum dubium ſuperſit *m*). Cumque valde improbabile ſit, veteres Romanos rhinocerotis vnicornem ſpeciem ex India, cui haec quidem indigena cenſetur, Romam arceſſiſſe, magis credibile mihi videbatur dari et inter africanos bicornes paſſim exempla anomala vnico ſaltem cornu inſtructa, quod et poſtmodum nuperi auctoris fide digni teſtimonio confirmatum vidi *n*), nec magis ſaltim incredibile eſt quam quae de Sumatranis rhinocerotis vnicornibus relata legimus *o*) ſubinde his et bicornia ſpecimina intercurrere.

Iis vero quae ſupra iam de duplici forſan hippopotamorum Africae niſi ſpecie ſaltem varietate opinatus ſum, ſimilem hic coniecturam iungere liceat de *camelopardalorum* quoque diuerſitate, ſiquidem vt non omnibus idem color *p*), ita nec ſi antiquis rari animantis iconibus fidere licet, partium quoque non eadem conformatio eſſe videtur. Ita vc. in pinacotheca tabulam ſeruo ab egregio artifice italo Ant. Lafreri ante ducenos et quod excurrit annos aeri inciſam, trium animalium generum, *ex vetuſtiſſimis* (vt epigraphe docet) *picturis Romae tractorum* imagines exhibentem, quinos ſcilicet elephantos, dromedariorum bigam, vnamque camelopardalin, quae quidem poſterior vti iuba ceruicali et caudae terminali flocco caret ita contra myſtace inſigni labiali inſtructa eſt. Verum hanc non niſi coniecturalem hactenus obſeruationem eſſe, repetere ſuperuacuum foret, abſona vero nemini videbitur conſideranti ſimiles non modo varietatum ſed et vere ſpecificas differentias in aliis tropica-

m) Nam bini eiusdem moduli Domitiani numi aenei quos quidem in ditiſſimo numophylaceo Saxo-Gothano videram, adeo attriti erant vt nihil de animantis cornubus vtrum ſinguli ſaltem aut duplices fuerint, decidere liceret.

n) O. Fr. Mentzel *Beſchreibung des Vorgebirgs der guten Hoffnung.* T. II. p. 395.

o) W. Bell in *philoſoph. Transactions for* 1793. P. I.

p) M. Park's *Travels* p. 207. murini coloris camelopardalin in R. Bambara viderat.

rum belluarum generibus, elephantum vc., rhinocerotum, crocodilorum etc. nuper obferuatas effe, poftquam diutiffime pro vnius eiusdemque formae identicis animalibus habita fuerunt.

Quod paffim in prifcae artis operibus, marmoreis praefertim q), etiam in monumentis Perfepolitanis r), *equi camelis* in eadem pompa intermixti occurrant, male quidem cum veterum poft Herodotum et Xenophontem, verum et recentiorum s) afferto congruere videtur, quo equos naturale aduerfus camelos odium gerere aiunt t), ita vt ifti ad horum afpectum confternentur etc. Attamen componere licebit eam diffenfionem, diftinguendo equos qui primo et plane ipfis infueto camelorum occurfu perterriti vtique expauefcunt u), ab iis qui inde a iuuenta fua eos ferre ipfisque affuefci didicerunt, quod apud varias Afiae Africaeque gentes, Calmuccos vc. et Mauros, a remotiffimis inde temporibus peruulgatiffimum effe omnes nouimus.

Linnaeus eiusque fequaces bubonem pro *Minervae aue* habuerunt, quo quidem lapfu male neglecti ftudii archaeologici poenas quafi luiffe dicendi funt, fiquidem innumera graecanicae artis monumenta meliora eos docere debuiffent, quorum quantum ego quidem noui nullum plane auritum bubonem, verum ad vnum omnes noctuam inauriculatam vt vulgo vocantur monftrant, e quorum numero vnum, et quidem ex antiquiffimis in auerfa iftius cuius iam meminimus tetradrachmae Athenienfis facie, inftar omnium curata

q) v. c. ap. Zoega, *Baffirilievi antichi* T. I. tab. 7.

r) Niebuhr, *Reifebefchreibung* T. II. tab. 23.

s) v. Pallas, *Tableau de la Tauride* p. 40.

t) v. plurimis J. D. Michaelis *mofaifches Recht* T. III. p. 342. ed. 2.

u) Ab illuftriff. comitibus Telecki qui a. 1797 academiam noftram frequentabant, accepi, patrem eorum ex Turcico bello camelos Budam reportaffe eo confilio vt iis tanquam iumentis in dominiis fuis vteretur, mox autem eos iterum dimittere ideo coactum fuiffe quod equi ad afpectum eorum efferati confternerentur. Eandemque ob caufam, Senatum quoque Hamburgenfem aliquando vetare voluiffe vt ne cameli amplius a circumforaneis per plateas ducerentur. Etfi meminerim me Londini non femel dromedarium vidiffe qui tum fpectaculi caufa publice circumducebatur et quem fere perpetuo equi occurfantes tranquille praeteribant.

curata icone exhibere liceat (tab. 1. fig. 3.) quid quod et notiſſimum prouerbium, noctuas Athenas, quod ipſe quem modo diximus vir immortaliter meritus, ad bubonem refert, non niſi de ſtrige capite laeui valet, quae quidem graecis γλαυξ audit, et hodienum adhuc Athenarum vulgatiſſima inquilina eſt *x*). Graecum nomen vero a glaucis oculis habet quales a veteribus itidem Minervae tributos eſſe nouimus. Quod quidem epitheton etiamſi vt paſſim doctiſſimis viris placet, non tam colorem quam ignem oculorum denotet *y*), certe minus de aurantiis nullatenus cum humanis comparandis bubonis oculis quam de caeruleo-fuſcis egregie ceteroquin ſplendentibus quales et ſtrix aluco habet, intelligendum erit. Interim tamen addidiſſe liceat non vno argumento mihi probabile videri glaucos oculos etiam caeruleum eorum colorem indicare, Nigidii v. c. apud Gellium teſtimonio qui veteribus coeſiam dictam eſſe ait, quae a Graecis γλαυκωπις, de colore coeli, quaſi coeliam; tum vero quod et glaucus piſcis (ſcomber amia) dictus ſit a colore ex albo coeruleo; eandemque ob cauſam et beryllo glaucus color a veteribus tribuatur.

Eſt inter lucernas fictiles muſei Passerii vna quae *crocodilum* exhibet *a leone confectum z*). Quod quidem etſi primo intuitu paradoxum videtur, attamen vtique contingere poſſe non vna ratione probabile fit. Primo enim Afros crocodilos paſſim a fluminibus aberrare et in deſerta ſecedere, ita vt leonibus vtique occurrere poſſint, idoneus teſtis extat Jo. Leo *a*). Tum autem et immania iſta aquatilia animantia reuera a feris, leoni affinibus, confici ex nouo orbe confirmatum accepimus *b*).

x) *Remarques d'un voyageur moderne* (L. B. de Riedesel) *au Levant* p. 138.

y) v. de ea auctorum diſſenſione docte disputantem Sim. Portium *de coloribus oculorum* Flor. 1550. 4. p. 25.

z) T. III. tab. 15. fig. 1.

a) *Africae deſcr.* p. 762. ed. Elzevir.

b) de la Cépède, *hiſt. naturelle des quadrupèdes ovipares* T. I. p. 227. Dobrizhoffer *Geſchichte der Abiponer* T. I. p. 300.

Cum in Aegyptiacae artis vetuſtiſſimis monumentis ſacris ſerpentes exhibeantur collari regione diſtenta et quaſi inflata *c*), quod de naia, Indiae orientalis colubro vulgo notum eſt, coniectura inde ortum duxit *d*), ipſum huncce colubrum perſpicillatum iſtis monumentis repraeſentari, nouo vt putabant argumento religioſum Aegyptiorum cultum ex Indiis orſum duxiſſe. Parum vero hoc ipſo ad fulciendam iſtam opinionem roboris accedere, facile patebit recordantibus eſſe quoque inter colubros Aegypto inquilinos, *hajen*, quae itidem collum mire dilatare ſolet *e*).

Torpedinis dorſum quinis vulgo maculis nigricantibus notari inter omnes conſtat. Eſt mihi tamen vas figlinum etruſcum torpedinis figura inſigne, quae ſenas iſtarum macularum in binas ſeries distributarum prae ſe fert *f*). Quod etſi pictoris incuria factum eſſe potuiſſe facilis dederim, annotare tamen liceat, in eo huius piſcis exemplo quod in muſeo academico aſſeruatur praeter quinas quas diximus maculas principes, pone eas plures alias eiusdem quidem magnitudinis ſed languidi coloris obſeruari, ita vt ſaltem non improbabile videatur etiam hanc graecanicam picturam ad naturae veritatem delineatam fuiſſe.

Scarabaeus ſacratiſſimum hieroglyphicae aegyptiorum disciplinae animal, quod dehinc etiam a Graecohetruscis gemmarum ſculptoribus toties effictum eſt, in iſtarum gentium multifariis artis operibus non plane eadem ſed paſſim etiam a ſe inuicem diuerſa forma occurrit. Vulgatiſſima earum iſtum exprimit qui ideo a Linnaeo Scarabaeus *ſacer*, dictus eſt. Ipſam autem hancce ſpeciem praeter

c) v. c. in magnis baſaltinis cymatiis, vt architecti vocant, a WORTLEJO MONTAGUE muſeo Britannico illatis. v. JAC. BRYANT *new Syſtem of ancient Mythology* vol. I. tab. 7. et vol. II. tab. 16. cf. et ZOEGAE *numi Aegyptii imperatorii* p. 400.

d) v. *a diſcourſe on the Worſhip of Priapus* p. 90.

e) GEOFFROY-SAINT-HILAIRE l. c. p. 21.

f) Iconem vaſis dedi in *Abbildungen naturhiſtoriſcher Gegenſtände* P. IV. tab. 57. cfr. et PASSERII *pictur. Etruscor. in vaſculis* T. I. tab. 6.

praeter diuersam magnitudinem aliis quoque characteribus variare inter entomologos constat *g*). Verum et specie inter se differre videntur, siquidem inter eos scarabaeos sculptos in mumiis repertos quos ipse ad manus habeo, plures sint quibus aeque ac in sarda quam possideo etrusca cui Hercules leonem conficiens insculptus est, elytra profunde striata s. sulcata sint. Neque hoc mirum cum jam Horapollo *h*) tres diuersas scarabaeorum species in hieroglyphicis distinxerit. Quaenam autem praeter sacrum, reliquae fuerint dicere non ausim cum de entomologia aegyptiaca hactenus parum innotuerit. Scarabaeum *mimam* vero inter eos occurrere vt nuper memoratum legi, ideo in dubium vocare liceat quod haec scarabaeorum species quantum ego quidem noui non nisi Americae australis indigena sit.

Plerisque scarabaeorum sigillis quae ex iis lapidum generibus, sarda, iaspide etc. verum et ex schisto argillaceo, imo et magnete *i*) fabrefacta aeque ac figulina in museis visuntur, inferior s. abdominalis pars polita et passim egregio artificio incisa est. Subinde tamen inter ea quae in mumiis reperiuntur et exempla occurrunt quae totum scarabaeum exprimunt, abdomine nempe aeque ac dorsali parte ad ipsius animantis fabricam exsculpto. E quorum quidem numero singulare quoddam specimen coram habeo ex sapphiro veterum (quem hodie persico nomine lapidem lazuli vocant) elaboratum, e cuius thorace accipitris *mitratum* caput prominet, quo quidem connubio vtrumque solis symbolum et vtriusque sexus virtus iunctim repraesentatur, siquidem Horapolline teste *k*) scarabaeo non nisi masculum, accipitri contra vnice femineum tribuebant.

Vermium denique classis vel bigam animaduersionum etsi tenuium offert ad numos aliquot veteris Siciliae et magnae Graeciae attinen-

g) Illiger ad Olivierii *entomologiam* T. I. p. 267.
h) *Hieroglyphic* p. 16. ed. Pauw.
i) v. Greaves's *pyramidographia* p. 67. ed. Th. Birch.
k) l. c. p. 16. 18.

attinentes. Equidem in Tarentinis nonnullis numis quorum alii in aduerſa facie polypum ſ. ſepiam octopodiam [in qua quondam HAVERCAMPIVS — mirum dictu — Veneris callipygae ſymbolum reperiſſe ſibi viſus eſt *l*)], a latere viſam praeclare exhibent, eandem quoque ſupinam, expanſis octonis brachiis cum membrana quae ea iungit intermedia, repraeſentari mihi videtur, quod quidem ſignum GOLTZIVS *m*), et qui eum ſequuntur minus apte pro ſpecie aſteriae ſ. ſtellae marinae habuerunt, cuius ceteroquin (vt alia taceam) ſpecimina octonum radiorum non niſi rariſſime occurrere notum eſt.

Grauior paullo lapſus eſt WINKELMANNI dum biualuem concham in numis ſyracuſanis obuiam pro paphia ſ. cytheriaca habuit *n*) quae tamen ad longe diuerſam teſtaceorum familiam pertineat, cochlearum nempe vniualuium et quidem ex earum genere quas cypraeas ſ. porcellanas vocant *o*).

C) BOTANOLOGICA.

Etſi antiquaria penus tenuiorem meſſem qua plantarum naturalis hiſtoria ditari poſſit, promittit, ne tamen plane intactam et hanc partem dimittamus vel pauculas ſaltem obſeruationes quae ad eam attinent ſubiungere liceat.

Et primae quidem ipſi quos modo tetigimus magnae Graeciae numi anſam praebeant.

Eſt nempe inter Rheginorum numismata vnum alterumue, ſed rariſſime occurrens, quod in aduerſa ſui facie plantulam exhibet *p*) quae nuperis iisque doctiſſimis aeris veteris commentatoribus lauri ramum

l) *Comm. in* PARUTAE Siciliam *numiſmaticam* p. 297. 348.

m) *Sicil. et magn. Graec.* tab. 32. n. 8. cf. indicem in numism.

n) *Deſcr. des pierres gravées de* Stoſch p. 137.

o) Teſte ipſo quem WINKELMANNUS l. c. adducit, LAUR. LEGATO in *Muſeo Coſpiano* p. 121.

p) GOLTZII *M. Graecia* tab. 26. fig. 3. COMBE *muſ.* Hunterian. tab. 44. fig. 18.

ramum cum baccis repraefentare vifa eft, quod equidem miror, cum mihi contra haud inficianda imago feminis germinantis effe videatur; fiquidem in ea cotyledones ad latera plumulae cum foliis fuis feminalibus, infra vero roftellum perbene diftinguere liceat. Et quanquam mirum quidem videri poffet eiusmodi icone ad phyfiologiam phantarum fpectante numismata notata effe, liceat tamen coniecturam memorare quam fuper ea nota mecum communicauit cl. Schlichtegroll rei numariae peritiffimus, meique amantiffimus. Cum enim alias iftius plagae vrbes notas numarias habuiffe conftet quae ipfum ciuitatis nomen exprimant, vt Anconitani curuaturam cubiti, Selini folium apii, Leontini leonem, quaeri poffe anne et Rheginenfes eodem fenfu germinis fiffi et prorumpentis notam elegerint ad aliquam verbi *ῥηγνυμι* fimilitudinem denotandam.

De aliis quibusdam plantarum earumue partium iconibus dubiis in antiquae artis operibus obuiis de quarum fignificatu inter auctores hactenus difceptatum eft, vt de foliorum genere quod in Aegyptiacis fignis et gemmis toties occurrit et ab aliis perfeae ab aliis loto tributum eft, de filphio putatitio in numis Cyrenaicis etc. num id laferpitium denotet nec ne, nihil me habere profiteor quod animum ad alterutram fententiam inclinet.

Verum de materiei quibusdam generibus ex regno vegetabili petitis et in antiquae artis monumentis occurrentibus pauca adhuc annotare liceat.

Fafciae quibus mumiarum Aegyptiarum, fiue humanarum fiue animalium corpora inuoluta funt ab aliis iisque egregiis paffim obferuatoribus pro linteis habentur *q*), ab aliis contra pro goffypinis *r*). Pofteriorem hanc fententiam quod meam faciam ideo inducor quod in tanto numero vtriusque generis quae dixi medicatorum funerum

q) Greaves's *pyramidogr.* p. 68. Grew *muf. Regal. Societat.* p. 1.

r) Solander et J. R. Forster in hui. *l. de byffo antiquorum* p. 71. Larcher ad Herodot. T. II. p. 357.

D

funerum quae mihi ipſi curatius indagare licuit et in magna vi ſpeciminum quae de eiusmodi eorum inuolucris in ſupellectile mea ſeruo ne vnum quidem occurrerit quod non longe probabilius pro goſſypino quam linteo habere licuerit. Prae reliquis euidenter hoc apparere videtur in Ibidis mumia qua me nuper dum Pariſiis verſabar, donauit vir aeque humaniſſimus ac doctiſſimus Geoffroy-Saint-Hilaire, quam quidem poſtquam eam Goettingam redux reſerato quo vrna obfirmata erat operculo, ex ipſa exemeram tam egregie et intemerate conſeruatam reperi vt vel ſingula fila quibus in his mumiis faſciae ſingulari modo obducuntur, integra adhuc et irrupta extent. Verum cum in dirimenda ea de qua agitur quaeſtione vtique non tam meo iudicio confidam quam feminarum, et opificum mercatorumque qui linteis aut goſſypinis telis fabricandis et tractandis occupati ſunt, horum arbitrio ipſa iſta multifaria ſpecimina expoſui, qui vero poſtquam examen eorum non oculis modo ſed praeſertim digitorum exploratione inſtituerant, ad vnum omnes ea pro goſſypinis et nullatenus pro linteis habenda eſſe nude aſſeruerunt.

Cum vero byſſina haec lina per longa annorum milliaria tanta integritate conſeruata reperiantur, minus mirum idem et *ſycomori* ligno contigiſſe ex quo tam varia artis aegyptiacae veteris monumenta ſuperſunt, e quorum numero praeter mumiarum ſarcophagos, ipſe vidi facies ſculptas quas paſſim mumiarum capitibus praefigebant *s*) ſubinde eximie deauratas, cuiusmodi egregium ſpecimen in theſauris antiquariis bibliothecae Imperialis Pariſinae extat; tum varia idola et mumiarum ſimulacra qualia praeſertim in muſeo Britannico ſeruantur; denique et qui huc ſpectat aeneum binarum circ. ſpithamarum longitudinis Oſiridem, non vero ſolidum, ſed nucleo qui ipſi inhaerebat ſycomorino quaſi ſuperductum, quod quidem memorabile opus in ſelectiſſimo muſeo viri quem ſupra iam laudaui doctiſſimi R. P. Knight videre mihi contigit.

Non

s) Zoega *de orig. obeliſcorum* p. 261. 649.

Non minorem autem diuturnae ligni integritatis admirationem merentur trabeculae cedrinae (ex Iunipero *oxycedro*) quales doctiſſimus Io. HAWKINS armiger Anglus marmoreis ſegmentis ingentium columnarum propylaei Athenarum, ad arctiorem eorum iunctu-ram adiuuandam interiectas vidit, et ſpecimen earum HEYNIO noſtro miſit, quod iam in muſeo academico ſeruatur, et poſt bina annorum millia adhuc adeo crudum et integerrimum apparet ac ſi modo ex recenti arboris trunco exſectum eſſet.

Verum iam denique et

D) MINERALOGICA

quaedam tangere liceat, quibus antiquaria ſupellex quod iam ſupra memorauimus vel ideo vberem materiem ſuppeditat quod variae lapidum ſpecies aut varietates hactenus vnice ex priſcae artis operibus innotuerint. Quare et nuperis tam in archaeologico *t*) quam in naturalis hiſtoriae ſtudio auctoribus *u*) ipſa haec lapidum genera *antiquorum* nomine appellantur, quorum natalis locus aut plane ignotus ſit, aut quae ſaltem hodie non amplius ex priſcis lapicidinis eruerentur. Verum cum haec definitio tum arctis nimis limitibus circumſcripta tum vero et minus certa videatur, ſi quidem de eo ſaltem agitur num vc. hocce illudue marmoris a priſcis artificibus adhibiti genus hodienum adhuc caedatur nec ne, ſatius duxerim omnia ea lapidum genera antiquorum nomine comprehendere, quae a quaternorum aut quinorum veterum populorum, Aegyptiorum nempe et Indorum, tum Graecorum et Etruſcorum, denique vero Romanorum architectis, ſtatuariis et ſcalptoribus ad nobiliora artium ſuarum monumenta abhibita ſunt. Situe quod adhuc caedantur vt Lunenſe marmor, ſitue quod derelicta hodie iaceant vt Parium *x*), (prae omnibus reliquis lapidum generibus, ſi nempe ex ſummis artis ſtatuariae graecanicae operibus exinde ſcalptis aeſtu-

 mes,

t) v.c. PETIT RADEL in *Monumens antiques du muſée* Napoléon T.II. p.15.

u) CRONSTEDT, BUFFON al.

x) TOURNEFORT, *voyage* T.I. p.239. ed. in 8.

mes, longe nobilissimum) situe denique quod natiua earum strata nunc plane ignorentur, quod vc. de pulcherrimo marmore rubro (ital. *rosso antico*) asseritur *y*), etsi hoc ipsum vtique aegyptiacum esse, vel exin opinari liceat, quod rude eius specimen ad manus habeam a NIEBUHRO haud procul ab Alexandria lectum.

Indica quorum supra iam memini summae antiquitatis monumenta ex ipso saxo templorum subterraneorum insulae *Elephantae* stupendo artificio excisa, quotquot eorum mihi videre licuit ex vno eodemque lapidis genere constabant (Angl. *Elphanta-Rock*) cui simile mihi alias occurrisse nullum memini; cumque desideratissimo TOWNLEY specimen eius acceptum referam, operae pretium erit aliqualem eius descriptionem oryctognosticam hic subiungere.

Saxum hoc ad petras heterogeneas vt a mineralogis vocantur, et quidem proxime ad porphyritem argillaceum pertinere adeo primo intuitu patet, vt ego quidem nullus plane capiam qui vnquam pro basalte haberi potuerit *z*) a quo quantopere differat ex sequentibus per se patebit.

Basis massae argilla indurata ferruginea.

Immixta huic terna fossilium genera, sed inaequali quantitatis portione. Plurimum nempe Feldspathi, parum Quarzi vulgaris, minimum Hornblendae nigrae.

Raro denique hinc illinc minerae ferri magneticae granula quasi inspersa reperi.

Color baseos et Feldspathi ex flauo luteus qui vero humectato saxo in magis obscurum brunneum transit.

Fractura inaequalis, saltem in Feldspathi et Quarzi granis diffractis aliquantum splendens.

Grauitas specifica = 2367.

Durities summa, ita vt TOWNLEIUS mihi scripserit, perdifficile fuisse lapicidae quem arcessi iusserat frustum quod mihi misit serra desecare *a*).

Denique

y) PETIT RADEL l. c.

z) MONBODDO. *antient Metaphysics*, T. III. p. 83.

a) Cf. *Archaeologia* T. VII. p. 330. et 299. T. VIII. p. 258.

Denique non nifi mediocrem polituram admittit.

Etfi vero ab omnibus quae ego quidem noui porphyritis generibus luculenter differat, propius tamen abeffe videtur a faxo metallifero Bornii f. faxo grifeo Hungarico.

Vti hoc lapidis genus quantum ego quidem noui hactenus nondum plane defcriptum erat, ita alia bina vulgo quidem cognita attamen ab auctoribus mifere confufa vidimus; et quidem alterum eorum bafaltem inquam, ab archaeologis, alterum vero plasma nempe fmaragdinum ab ipfis mineralogis.

Mirum fane quam multifaria et a fe inuicem diuerfiffima foffilia dummodo aut nigra aut ex viridi obfcure nigricantia fuerint, antiquarii inuicem comprehendere folebant; fiquidem et filicem fchiftofum, fchiftum argillaceum bafanitem f. coticularem (ital. *Pietra paragone*), nephritem Aegyptium (ital. *Pietra d'Egitto*), lapidem ollarem, quid quod et marmor nigrum (ital. *Nero antico*) pro bafalte paffim venditum effe norim.

Verum et ea artis antiquae aegyptiacae opera quae vno antiquariorum ore ex genuino bafalte fabricata dicuntur itidem non vnius generis funt, in quorum equidem numero ex fpeciminibus quae ab ipfis eiusmodi operibus defecta praefertim ab Eminentiffimo Cardinale Borgia et Dre. Gartshore medico Londinenfi feliciffimo ex mufeis fuis accepi, fequentes ad minimum varietates diftinguere licet.

Niger, texturae homogeneae, denfus, durus ita vt vitrum leuiter incidat et tolerabilem polituram admittat.

Niger, Feldfpathi granulis bafalticae maffae interfperfis, adeoque ad Porphyriten bafaltinum referendus.

Ex grifeo viridis, in cuius recenti fractura intima commixtio Hornblendae viridis cum Feldfpatho microfcopii faltem ope dignofcenda eft Ad petram amphibolicam (germ. *Grünftein*) pertinens.

Similis mixtura Hornblendae nigrae maioribus particulis aliis Feldfpathi vulgaris albi ita iunctae, vt oculo nudo probiffime diftingui queant.

Denique et eidem connubio additum Quarzum vulgare qua quidem compofitione haec varietas, omnium duriffima, proxime ad Pfeudogranitum accedit.

Quod vero *plasma b)* fmaragdinum (ital. *plasma di fmeraldo gemmario*) attinet mirum fane quantopere auctores mineralogi in definitione eius errauerint, aliis quippe id ipfum pro Quarzo viridi habentibus, aliis pro nephrite aut Schörlo fpathofo imo et pro Spatho fluore. Neque maiori iure id ipfum in Baruthino pinifero monte, aut in Morauia et Hungaria reperiri afferuerunt, fiquidem fpecimina ex iis locis mihi vifa quae pro eo venditantur, longe a genuino plasmate differunt quod nunquam alias quam forma gemmarum antiquarum, parui tantum moduli, et oualis figurae vtrinque conuexarum et quantum noui vnice a Romanis fcalptoribus incifarum mihi occurrit. Vnde vero id habuerint hactenus latet; ex Aethiopia forte veniffe praeter Heliodori locum mox citandum, vel ex eo coniector faltem, quod in thefauro archaeologico bibliothecae Imperialis Parifinae fignum rariffimum Ofiridis, pedis circ. cum dimidio longitudine vidi *c)* ex praeduro lapidis genere, viridis in vniuerfum fed diuerfimode variegati coloris, hinc illinc plus minus pellucidi, cui vero paffim inerant particulae plasmati de quo agimus fatis fimiles, tantaeque magnitudinis vt commode eiusmodi gemmae exin fcindi potuerint.

Ipfa vero plasmata vti non omnibus neque perfpicuitas eadem nec idem floridus color, ita paffim inter ea occurrunt fpecimina tam eximii vigoris et pelluciditatis vt primo intuitu vix a fmaragdis diftingui poffint.

De ipfo autem genuino et vero fmaragdo, quem nempe hodierni mineralogi et negotiatores gemmarii ita vocant, num vnquam in orbe veteri adhuc repertus fuerit, poft tot doctorum virorum de ea

b) Lessing, *Briefe antiquarifchen Inhalts* T. I. p. 190.

c) Cf. Winkelmann, *Anmerkungen zu der Gefchichte der Kunft* p. 18.

ea re disceptationes *d*) valde adhuc dubito *e*), et plasmatis nobiliora genera eius nomine venisse praeter alia memorabili loco in Heliodori *aethiopicis* adducor vbi Sisimithres Charicli cum aliis gemmis et mundo muliebri simul cum Chariclea quondam in Aethiopia exposita etiam smaragdos tradit, veluti verna seges virentes, quadam lubricitate tanquam olei resplendente *f*), quod quidem plasmati magis quam reliquis pretiosioribus viridis coloris gemmis in veteri orbe reperiundis, conuenire videtur.

Tantum vero abest vt omnes gemmas antiquas quae smaragdi vocantur unice pro plasmate habeam cum et ipse non vnam earum viderim quae et ab hoc differre videbatur. Refero huc praesertim monile eximium musei Townleiani quod gemmis viridibus constabat auro inuicem iunctis, iisque in hexagonam prismaticam formam politis quae quidem forma praeter floridum colorem eas smaragdis satis similes reddebat. Alterum specimen Cl. Millin mihi in collectione saepius iam laudata bibliothecae Imperialis mihi monstravit *g*). Gemma est quadrangula aegyptiaca cuius vni lateri figura oculi incisa est, alteri characteres sic dictae basilidianae. Haec quidem vniuerso habitu proxime ad veros smaragdos accedere videbatur, interim tamen addere oportet me ab eo inde tempore a mer-

d) Cf. praeter alios S. F. Rau *specimen libri* Achmedis Feifaschii *de gemmis et lapidibus pretiosis* p. 96. Jablonskii *opusc.* ex ed. te Water T. I. p. 313. 468. C. de Veltheim, *Aufsätze* T. II. p. 45. 119. 131. Millin, *introduct. à l'etude des pierres gravées* p. 18. ed. 2. Id. in *Magasin encyclopédique* ann. I. T. III. p. 348. Beckmann ad Marbodum p. 25. 26. Larcher ad Herodot. T. II. p. 250. Chr. Aug. Schwarze *de smaragdo veterum* Gorlic. 1802. fol.

e) Saepius in sacrariis et museis tegumenta missalium aut librorum euangeliorum auro obducta et gemmis distincta vidi, e quibus floride virides pro smaragdis venditabantur. In omnibus autem quotquot eorum mihi curatius indagare licuit, semper haec viridia ornamenta non nisi ex *vitro* pulcherrimo constare comperi, isti fere comparando ex quo celebris patera Genuensis constat quae iam inter cimelia bibliothecae Imperialis Parisinae asseruatur; cum contra reliquus istorum voluminum ornatus passim et veros lapides pretiosos, sapphiros (s. hyacinthos veterum) beryllos, amethystos etc. contineret.

f) Heliodori *aethiopica* p. 117. ed. Commelin.

g) Millin in *Magas. encyclopéd.* ann. I. T. VI. p. 71.

a mercatore rerum foſſilium ſpecimen accepiſſe Feldſpathi pellucidi et coloris ſmaragdini, iſti gemmae ſimillimum, quod vt ille afferebat cum aliquot aliis eiusdem generis in ſmaragdorum Americae auſtralis copia ad eum peruenerat. Cumque et Feldſpathum viride a priſcis aegyptiis artificibus inciſum fuerit, quod Cl. WAD *h*) memorat, vltro inquirendum num forte et huic de quo agimus ſimile inter gemmas veteres aegyptias aliquando reperiatur.

Denique in fine commentationis et hoc addere liceat, nondum quantum noui antea annotatum, veteres aegyptios artifices etiam recremento rubro aeris purioris (germ. *Kupfer-Garſchlacke*) ad ſigilla fingenda vſos fuiſſe, quorum quidem plura ſpecimina, oculi vc. imaginem de qua ſupra disputauimus, nilometra aliaque ad manus habeo, cum multifariis aliis, baſaltinis, lazulinis ect. in medicatis cadaueribus reperta.

h) *Foſſilia Aegyptiaca muſei* Borgiani p. 21. 22.

FIGVRARVM EXPLICATIO.

TAB. I.

Fig. 1. Hippopotami ſigillum figlinum, cuius vero roſtrum valde reſimum minus bene expreſſit chalcographus.
longum $4\frac{1}{2}$ lin.
v. pag. 5.

Fig. 2. Phalli vulgo ſic dicti oculati ſignum itidem figulinum, vt tres proxime ſequentes, archetypi magnitudine.
v. pag. 18.

Fig. 3. Tetradrachma Athenienſis.
v. pag. 11. 20.

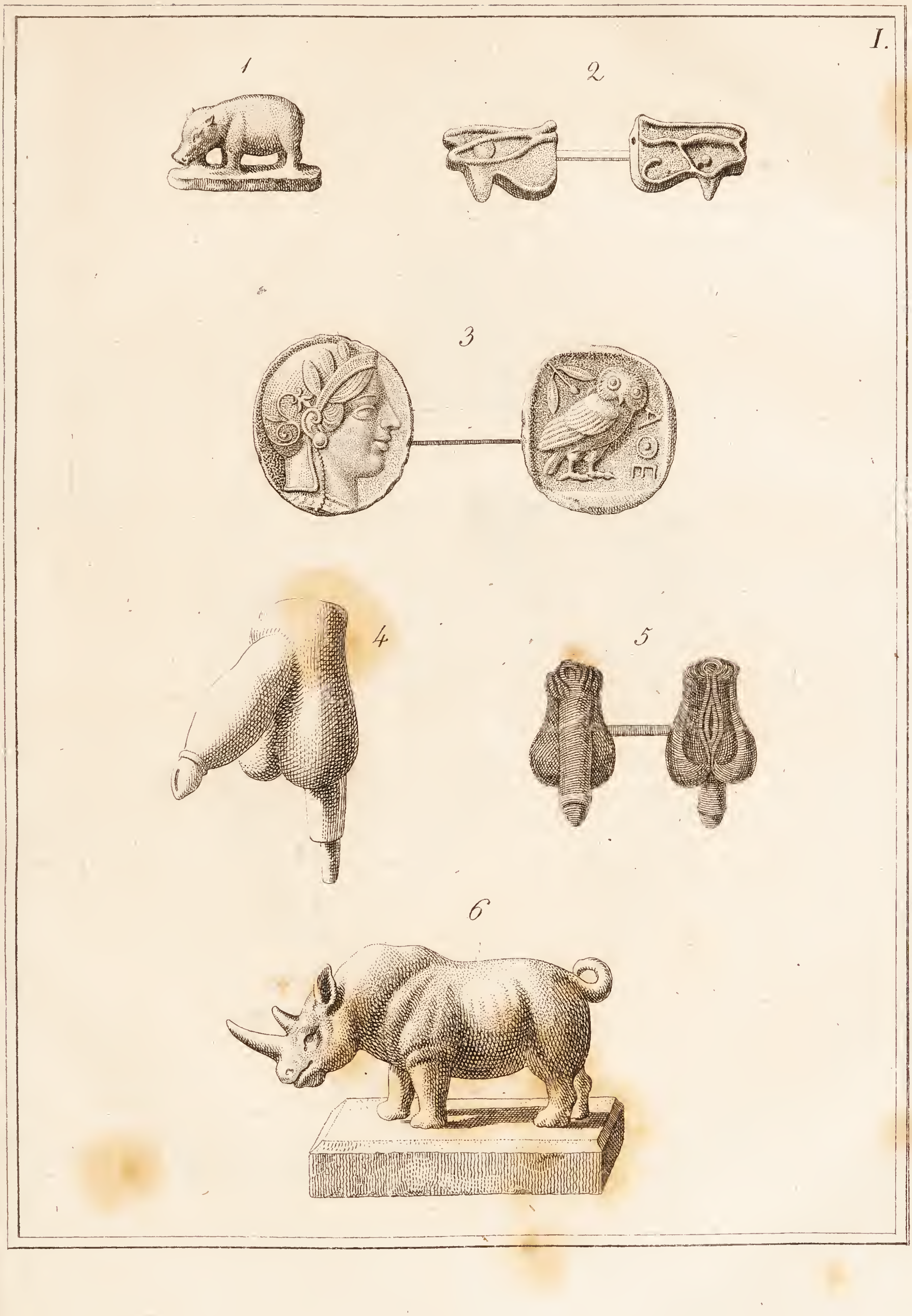
Fig. 4. Pueri infibulandi ſignum votiuum aeneum.
v. pag. 16.

Fig. 5. Hypoſpadiaei ſimile ſignum argenteum.
v. pag. 15.

Fig. 6. Rhinocerotis bicornis imago aenea.
longa 3 pollic. 3 lin.
v. pag. 18.

TAB. II.

Vaſculum etruſcum pictura graecanica.
altum 7 pollic.
v. pag. 15.

I.
1
2
3
4
5
6

II.

